

III konwencja muzyki polskiej

panel dyskusyjny:

Muzyka dla dzieci

moderator:

Anna Waluga, Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego w Katowicach,
Stowarzyszenie im. Zoltána Kodály'a w Polsce

paneliści:

- Katarzyna Paterek, Fundacja Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego,
- Witold Roy Zalewski, Mały Kolberg,
- Adam Światała, Polskie Stowarzyszenie Edukacji i Animacji Muzycznej

Muzyka dla dzieci to temat niezwykle barwny i ciągle aktualny. Temat, który podejmowany jest w różny sposób przez środowiska muzyczne od kompozytorów piszących dla dzieci po nauczycieli i rodziców przekazujących im tę muzykę, nie wspominając o twórcach ludowych i samych dzieciach spontanicznie tworzących ten swoisty repertuar muzyczny. Muzykę dla dzieci wybierają dorośli: rodzice, nauczyciele, mniej lub bardziej zorientowani w muzyce w ogóle. Czym się kierują, co uznają za dobry wybór? To pytania, na które będziemy szukać odpowiedzi.

Dla muzycznego i ogólnego rozwoju dziecka – dzieciństwo i wczesny etap edukacji to najważniejszy okres. Nie dziwi zatem fakt, że w badaniach naukowych, opracowaniach metodycznych poświęca się mu wiele uwagi. Cóż z tego? Ogólny poziom muzykalności i wrażliwości muzycznej dzieci rysuje się źle. Obserwuje się to w przedszkolach, a jeszcze wyraźniej we wczesnej edukacji szkolnej. Zanim dziecko rozpocznie ten formalny okres edukacji jedynym miejscem, gdzie muzyka może oddziaływać na niego jest środowisko rodzinnego domu. Tam właśnie, w naturalnych dla dziecka warunkach powinna mieć miejsce inicjacja muzyczna zapoczątkowana przez najbliższych, w najprostszym jej przejawie jakim jest śpiew dorosłych skierowany do dziecka. Dziecko

potrzebuje i instynktownie pragnie takiego kontaktu, dlatego śpiewający rodzic może działać tu bardzo wiele. Warunkiem jest to, aby sam śpiewał, na brak repertuaru bowiem nie można narzekać. W kanonie wartościowych i pięknych piosenek dla dzieci powinien znaleźć się repertuar dziecięcego folkloru muzycznego, nierzadko ściśle związanego z zabawą, obok niego piosenki komponowane. Tu jednak trzeba postępować bardzo ostrożnie, dlatego że repertuar modnych dzisiaj piosenek dla dzieci najczęściej jest tak przetwarzany, że ich wykonanie bez towarzyszącej płyty jest niemożliwe. Mimo to, dzieci są nimi bombardowane, co słychać z okien niejednego przedszkola czy niejednej szkoły.

Wybitni twórcy koncepcji i metod wychowania muzycznego twierdzą, że najlepszą drogą do poznania muzyki jest jej uprawianie, a najlepszym, powszechnym instrumentem jest głos - bardzo czuły na wszelki impuls muzykowania, rozporządzający ogromnymi możliwościami kształtowania wyrazu muzycznego. Dlatego też najbliższą każdemu formą czynnego muzykowania jest śpiew. Tworząc programy i treści nauczania na najniższym poziomie edukacji trzeba to mieć na uwadze. Każde opóźnienie dystansuje dzieci do tej najbliższej im powszechnej umiejętności uprawiania muzyki. Śpiew jest „językiem ekspresji”, który musi podlegać procesom specjalnego uczenia. Można porównać go do uczenia mowy w języku ojczystym. I tak jak dziecko może nauczyć się języka ojczystego, tak też może nauczyć się języka muzycznego. Osiągnąć to można tylko przez gruntowne nauczanie oparte o jednorodny materiał muzyczny. Jak wskazują doświadczenia i badania - jest nim repertuar polskich piosenek ludowych - materiał prosty o wysokiej jakości. Poznanie i przyswojenie polskiej muzyki ludowej ma być pierwszym krokiem w głąb muzyki. Dalsze kroki wprowadzają muzykę ludową całego świata, profesjonalną - komponowaną, artystyczną, zwłaszcza pomnikowe dzieła sztuki muzycznej. W takim podejściu do muzyki zahaczmy m.in. o jej funkcję poznawczo-muzyczną, która oddziałuje od pierwszych kontaktów dziecka z muzyką i polega przede wszystkim na podświadomym przyswajaniu muzycznych wzorców, form, muzycznego języka, wreszcie stylu. Założenia szczytne i logiczne, w praktyce, poza nielicznymi wyjątkami, okazują się nierealne. Dlaczego? Może uda nam się dzisiaj znaleźć na to odpowiedź?

Przeprowadzone w 2015 roku badania kompetencji muzycznych dzieci po

ukończonej III klasie szkoły podstawowej, czyli po tzw. okresie nauczania zintegrowanego zarysowały obraz niekompetentnych muzycznie dzieci, szczególnie w zakresie percepcji muzyki, ukazały je również jako mało aktywne muzycznie. Jedną z determinant takiego stanu rzeczy okazali się być niekompetentni muzycznie nauczyciele. Biorąc pod uwagę podstawy programowe *muzyki* gołym okiem widać, że z postawionymi tam zagadnieniami poradzi sobie tylko wykształcony muzycznie nauczyciel. Najwięcej wysiłku i najlepszych nauczycieli potrzeba dla najmłodszych dzieci, które przebywając w szkole powinny doświadczać silnych, pozytywnych przeżyć związanych z muzyką i nawiązywać z nią emocjonalny kontakt. Tylko wówczas dalsza muzyczna edukacja starszych dzieci i młodzieży może przynieść owoce. Z tak zarysowanego zagadnienia Muzyki dla dzieci wyłaniają się następujące obszary tematyczne do dyskusji ujęte w dwie kategorie: założeń i zadań dla edukacji muzycznej dzieci.

Założenia:

1. Śpiew - czynną formą uprawianie muzyki przez dzieci - świadomość rodziców i nauczycieli,
2. Dziecięcy folklor muzyczny – podstawą wczesnej edukacji muzycznej,
3. Systematyka repertuaru muzycznego pieśni i piosenek polegająca na metodycznym uporządkowaniu piosenek (według wzorców melodyczno-rytmicznych) uwzględniająca możliwości emocjonalno-poznawcze dzieci,
4. Śpiewanie jako wielka przyjemność przeradzająca się w codzienną przygodę z muzyką.

Zadania:

5. Opracowanie kanonu pieśni i repertuaru do słuchania dla dzieci,
6. Zweryfikowanie treści programowych muzyki, tak aby ich poznanie wynikało wyłącznie z doświadczenia i uprawiania muzyki, czyli muzykowania,
7. Stworzenie dzieciom warunków do kontaktu z żywą muzyką, co daje wyjście z uczniami na koncert lub zapraszanie artystów do szkoły,
8. Zwrócenie uwagi na poznawczo-muzyczną funkcję muzyki,

9. Zapewnienie kompetentnego muzycznie nauczyciela prowadzącego dzieci w świecie ich muzyki od początku edukacji.

Powołani eksperci zaproponowali następujące uzupełniające tematy:

1. Rola muzyki w życiu dzieci,
2. Przegląd muzycznych praktyk w pracy z dziećmi,
3. Sposoby dziecięcego muzykowania,
4. Współczesne wychowanie muzyczne - forma, praktyki, znaczenie,
5. Rola muzyki w oświacie,
6. Co śpiewać dzieciom?